

Stanovisko ZPO k predĺženiu bezcolného dovozu z Ukrajiny

Asociačná dohoda medzi Európskou úniou a Ukrajinou jej umožňuje už od roku 2016 preferenčný dovoz určitých produktov. Pár mesiacov potom, ako Ruská federácia vojensky napadla našu susednú krajinu, EÚ v júni 2022 zaviedla tzv. autonómne trhové opatrenia (ATM). Tým otvorila európsky trh voľnému obchodu bez colných poplatkov pre všetky ukrajinské výrobky. Rozhodnutie bolo prijaté skôr na základe politických pohnútok či emocionálneho šoku a čoskoro jeho negatívne dopady zaskočili aj samotné európske inštitúcie.

Napriek masívnym dovozom agrokomodít z Ukrajiny sa platnosť prijatého nariadenia Európskeho parlamentu a Rady po roku o ďalší rok predĺžila, a to do 5. júna 2024. V januári 2024 Európska komisia navrhla opäť obnoviť nulové clo na nasledujúci rok iba s dodatočnými opatreniami na ochranu európskych farmárov. Tie spočívajú v tom, že by sa mali priebežne sledovať dovážané objemy a ak prekročia určitú hodnotu, zavedie sa na ich ďalší dovoz clo. Aj tu sú však poľnohospodárske komodity rozdelené do dvoch skupín. Pre tie citlivejšie platí automatické spustenie opatrení, pre iné sa musí najskôr predložiť dvojmesačné hlásenie a potom má EK 14 dní na prijatie adekvátneho ochranného opatrenia.

V prípade výrazného narušenia trhu celej EÚ, resp. v jednej či vo viacerých členských krajinách EÚ s určitou komoditou môže Európska komisia prijať akékoľvek riešenie, ktoré bude považovať za potrebné. Čo sa týka pšenice, ostatných obilnín a olejnin, ich dovozy môžu byť sledované (podľa kap. IV Nariadenia 478/2015) a podliehať požiadavke k vydaniu dovozných licencií do voľného obehu, pokiaľ trend ich dovozov ohrozuje výrobcov v EÚ. Pre ovos, kukuricu, múky a pelety, jačmenné krúpy a múku, ako aj inak spracované zrná obilnín platia rovnaké ustanovenia ako pre citlivé produkty.

Záchrannú brzdu môže EK automaticky zatiahnuť pri citlivých produktoch, ako je hydinové mäso, vajcia, cukor, ovos, med, krúpy/šrot a kukurica (na tú sa však vzťahujú osobitné tarify). Akonáhle sa prekročia priemerné hodnoty dovezených objemov z obdobia od júla 2021 do decembra 2023, Európska komisia znovu zavedie clá. Pre tento účel bude EK pravidelne sledovať množstvá

dovezených aj vyvezených agrokomodít. Teda napr. pokiaľ sa od 6.6. do 31.12.2024 kumulatívne prekročí stanovený priemerný dovezený objem niektorej z citlivých komodít za obdobie „VII.2021-XII.2023“, EK do 14 dní zavedie na danú komoditu colný poplatok. Upozorniť na to môže buď samotný členský štát (riadne dokladovanými číselnými údajmi) alebo EK z vlastnej iniciatívy.

Prijaté nariadenie má z Európskeho parlamentu, ktorý v tomto zložení a za predsedníctva Belgicka zasadal posledný raz, putovať ešte na Radu na formálne schválenie tak, aby ihneď po 5.6. začalo platiť až do júna 2025. Od 6.6.2025 by sa tiež mali začať rozhovory o revízii asociačnej dohody medzi EÚ a Ukrajinou avšak už za účasti zástupcov Európskeho parlamentu.

Stanovisko Združenia pestovateľov obilnín (člen Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory) k uvedenému je nasledovné:

Návrh a prijatie tohto nariadenia nepovažujeme za takú zásadnú zmenu oproti predošlému zneniu, ktorá by bola dostatočnou zárukou ochrany slovenských alebo európskych poľnohospodárov.

Procesy prijímania potrebných rozhodnutí v európskych inštitúciách zostávajú naďalej časovo príliš dlhé na to, aby dokázali účinne zamedziť ohrozeniu vnútorného trhu s agrokomoditami.

Obávame sa, že dovozy základných zrnín, najmä pšenice, kukurice a jačmeňa, ale tiež repky a slnečnice či z nich spracovaných produktov z Ukrajiny, zostanú aj v nasledujúcej zberovej sezóne vysoké a budú negatívne ovplyvňovať náš vnútorný trh a znižovať ceny odbytu domácich pestovateľov. To nepriaznivo ovplyvní najmä ich dôchodkovosť, validitu pre bankové úvery, ale aj schopnosť využiť investičné príležitosti programového obdobia do roku 2027. V niektorých prípadoch môže dôjsť aj k likvidácii poľnohospodárskeho podniku.

Považujeme preto za mimoriadne dôležité, aby sa na revízii asociačnej dohody s Ukrajinou (od 6. júna 2025) mali možnosť zúčastňovať zástupcovia všetkých členských krajín. Predovšetkým poľnohospodári a spracovatelia potravín musia mať príležitosť vyjadriť sa k podmienkam, aby sa dosiahli také, ktoré im dajú perspektívu.

